

QISQA MUDDATLI GURUHLARDA TALIM-TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISHDA TARBIYACHINING ROLI

Kurbonova Yu.Dj.

Termiz davlat pedagogika instituti, Maktabgacha ta'limda tarbiyani tashkil etish kafedrası o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: maktabga tayyorlash, oila bilan hamkorlik, mashg'ulot, qisqa muddatli guruhlar, talim-tarbiya jarayoni, nizom, pedagogning roli, raqobatbardoshlik.

Ключевые слова: подготовка к школе, сотрудничество с семьей, обучение, краткосрочные группы, учебный процесс, регламент, роль педагога, конкурентоспособность.

Key words: preparation for school, cooperation with family, learning, short-term groups, educational process, regulations, role of teacher, competitiveness.

РЕЗЮМЕ:

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish, ularni maktab ta'limiga sifatli tayyorlash, ta'lim jarayonida oilalar bilan hamkorlikni kuchaytishirish kabi bazifalar bugungi kunning dolzarb bazifalaridan biridir. Maktabgacha ta'lim tashkollariga qatnamayotgan bolalarni bog'chalarga jalb etish, mashg'ulotlarni zamonaviy talablar asosida olib borish tarbiyachilar oldiga muhim vazifalarni qo'ymoqda. Maqolada qisqa muddatli guruhlarda talim-tarbiya jarayonini tashkil etish, tarbiyachi ma'suliyati, oila bilan hamkorlik qilish usullari haqida ma'lumotlar berilgan.

РЕЗЮМЕ:

Охват дошкольников дошкольным образованием, качественная подготовка к школьному обучению, укрепление сотрудничества с семьей в образовательном процессе – одна из важнейших задач современности. Привлекая в детские сады детей, не посещающих дошкольные образовательные учреждения, проводя мероприятия, основанные на современных требованиях, перед воспитателями стоят важные задачи. В статье описана организация образовательного процесса в кратковременных группах, ответственность воспитателя, методы взаимодействия с ними и информация о семье предоставлена.

SUMMARY:

The coverage of preschoolers by preschool education, high-quality preparation for school education, strengthening cooperation with the family in the educational process is one of the most important tasks of our time. Attracting children who do not attend preschool educational institutions to kindergartens, conducting events based on modern requirements, educators face important tasks. The article describes the organization of the educational process in short-term groups, the responsibility of the educator, methods of interaction with them and information about the family is provided.

Maktabgagacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash hozirgi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar qatorida maktabgacha ta'lim tizimida ham keng qamrovli ishlar olib borilmoqda. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni 8-moddasida: "Maktabgacha ta'lim va tarbiya bolalarni o'qitish va tarbiyalashga, ularni intellektual, ma'naviy-axloqiy, etik, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga, shuningdek bolalarni umumiy o'rta ta'limga tayyorlashga qaratilgan ta'lim turidir. Maktabgacha ta'lim va tarbiya olti yoshdan yetti yoshgacha bo'lgan bolalarni boshlang'ich ta'limga bir yillik majburiy tayyorlashni ham nazarda tutadi." deyilgan. O'tgan davr mobaynida mamlakatimizda o'sib borayotgan avlodni sog'lom va har tomonlama yetuk qilib voyaga yetkazish, ta'lim-tarbiya jarayoniga samarali ta'lim va tarbiya shakllari hamda usullarini joriy etishga qaratilgan maktabgacha ta'limning samarali tizimini tashkil etish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi.

Maktabgacha ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish maqsadida yaratilgan shart-sharoitlar nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari sonini yanada oshirish va ular ko'rsatadigan xizmatlar turlarini kengaytirish uchun mus-tahkam poydevor bo'lib qolmasdan, balki maktabgacha ta'limning raqobatbardosh-ligini oshirishga ham muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda. Shuningdek, olib boril-gan tahlil, bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrovini ta'minlash, maktabga-cha ta'lim muassasalarini zamonaviy o'quv-metodik materiallar va badiiy adabi-yotlar bilan to'ldirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash masalalarini hal etish borasida ham ijobiy ishlar tashkil etilgan.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish va rivojlantirish maqsadida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qisqa muddatli guruhlar tashkil qilingan. Ushbu guruhlarda talim-tarbiya jarayonini samarali amalga oshirish maqsadida hamkorlik ishlari yo'lga qo'yilgan. Ushbu hamkorlik turlariga oilalar bilan hamkorlik, maktab va mahalla bilan hamkorlik ishlarini misol qilib keltirish mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2020-yil 24-yanvar kuni mamlakatimiz Parlamentiga murojaatnomasinininig "2020 yilgi ustuvor yo'nalishlar to'g'risida"gi ma'ruzasida shunday ta'kidladi: Ular uchta – ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyot. Bog'cha yoshidagi bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasini 60%ga yetkazish rejalashtirilmoqda. Yangi maktablar, shu jumladan xususiy maktablarni qurish, mavjudlarini ta'mirlash davom ettiriladi. Yuqorida keltirilgan nazariy materiallardan kelib chiqib, maktabgacha ta'lim tashkilotining qisqa muddatli guruhlarda ta'lim-tarbiya

jarayonini tashkil etishda ota-onalar bilan hamkorlikdagi ishining mazmuni va usullarini nazariy jihatdan chuqur o'rgangan holda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ota-onalarni o'quv tarbiyaviy jarayonida faol qatnashishni tashkil etishning innovatsion metodikasini ishlab chiqish zarur, deb hisobladik va tadqiqot ishi davomida ayni muammo yuzasidan ilmiy izlanishlar olib borildi va tadqiqot ishlari natijalari samarali yo'lga qo'yildi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 13 maydagi "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi VM-391-sonli qarorida bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish, bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish, kabi masalalar ko'zda tutilgan.

Tashil etiladigan qisqa muddatli guruhlar maktabgacha ta'lim tashkilotiga bormaydigan bolalarning to'laqonli kamol topishini ta'minlash, ularni tengdoshlari va kattalar davrasiga moslashtirish uchun mo'ljallangan.

Qisqa muddatli guruhlar maqsadlari bolalarning maktabgacha ta'limga to'liq jalb etilishini va maktabgacha ta'lim tashkilotlariga bormaydigan bolalar maktabgacha ta'lim olishda teng imkoniyatlardan foydalanishini ta'minlashdan iborat.

Qisqa muddatli guruhlarining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

-bolaning jismoniy, aqliy va ma'naviy kamol topishini saqlash va mustahkamlash;

- bolaning shaxsini shakllantirish, uning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, bolaning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olib, uning ijtimoiy tajriba orttirishini ta'minlash;

-bolaning yosh va o'ziga xos imkoniyatlari, qobiliyatlari va ehtiyojlariga qarab har tomonlama kamol topishini ta'minlash;

-bolani shakllantirishda, tarbiyalashda va o'qitishda oilaga har tomonlama yordam berish;

-bolalarning bilim orttirishini, ijtimoiy-shaxsiy, badiiy-estetik va jismoniy kamol topishini ta'minlash.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti qisqa muddatli guruh tarbiyachisi bolalarni har tomonlama rivojlanishini ta'minlash maqsadida eng avvalo bolalar hayotini to'g'ri tashkil etishi, buning uchun kun tartibini ishlab chiqishi zarur.

Qisqa muddatli guruhlarda bolalarning bo'lish vaqtidan kelib chiqib ota-onalar bilan muloqot jarayonida ota-onalar uchun vaqt topishi, imkoniyat tug'dirishi, ularni o'z fikr-mulohazalari, quvonch-shodligi, maqsadlari va

tashvish-xavotirlarini bayon etishga da'vat qilishga imkon berishlari lozim. Shuningdek, bolalarning uyda bo'lgan vaqtida ota-onalarga bolalarni rivojlantirish maqsadida tegishli tavsiyalar va vazifalar berishi mumkin bo'ladi.

Qisqa muddatli guruhlarda bolalarni o'qitish va rivojlantirish dasturi turli "mavzular" ni o'z ichiga oladi. Jumladan tasviriy faoliyat, nutq va savodga o'rgatish va haykaltaroshlik qilish birinchi qadamlarni qo'ying atrof dagi dunyoni bilish, kattaroq bolalar harflar bilan tanishadilar, hisoblashni o'rganadilar, qo'shiq aytish va raqs shuningdek, bolalarni umumiy rivojlanish dasturiga kiritilgan. Qisqa muddatli guruhlarda dasturlarni ishlab chiqish amaliy ko'nikmalarni shakllantiradi, bolaning nozik motorikasi va nutqini rivojlantiradi. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalar faol maktabga tayyorgarlik ko'rish - o'qish va yozishni o'rganish, matematika asoslarini o'rganishadi. Bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishga alohida e'tibor beriladi.

Tarbiyachi o'yin orqali bolalarda ona-vatanga, o'z xalqiga boshqa millat qishilariga ijobiy munosabatni shakllantiradi, mustahkamlaydi. O'yin orqali tarbiyachi bolalarda jasurlik, to'g'rilik, o'zini tuta bilishlik kabi sifatlarni tarbiyalaydi. O'yin bolalarda ijtimoiy axloqni, ularning hayotga, bir-biriga bo'lgan munosabatini shakllantiruvchi o'ziga xos maktabdir. O'yinda bola qishilarning axloq-odob normalarini, mehnatga munosabatlarini bilib oladi.

Tarbiyachi bolalar o'yiniga rahbarlik qilayotib, ularni jamoa orqali ham tarbiyalab boradi. O'yin jarayonida bolalar o'z istaklarini jamoa hohishidan ustun qo'maslikka, o'zaro kelishib olishga, o'yinda o'rnatilgan qoidalarga rioya qilishga o'rgandilar. Ammo o'yinga to'g'ri rahbarlik qilinmasa, u noxush oqibatlariga ham olib kelishi mumkin. Tarbiyachi bolalarni jismoniy tomondan tarbiyalashda o'yindan keng foydalaniladi. Juda ko'pchilik o'yinlar bolalardan faol harakat qilishni talab etadi, bu esa o'z navbatida organizmda modda almashinishini yaxshilaydi, qon aylanishini tezlashtiradi. Bundan tashqari faol harakat qilish bola gavdasini to'g'ri o'sishini, harakatlari chiroyli bo'lishini ham ta'minlaydi. O'yin orqali tarbiyachi bolalarda quvnoq kayfiyat yaratadi, ijobiy ruhiyat hosil qiladi, bu esa bolaning asab-ruhiy, jismoniy tarbiyasini yaxshilaydi.

O'yin bolalarga estetik tarbiya berish vositasi sifatida ham keng qo'llaniladi. Bolalar tevarak-atrofdagi hayotni, voqealikni obrazlar, rollar orqali ham aks ettiradilar. O'yinda bolalarning avval olgan tassurotlari orqali obraz yaratishlari – xayol juda ham katta ahamiyatga ega. Bolalar juda ko'p o'yinlarda avval o'rgangan ashula, she'r, raqs, topishmoqlardan keng foydalanadilar. Bundan tarbiyachi bolalarda estetik did, zavqni tarbiyalashda foydalanadi.

O'yin vaqtini tanlay bilish ham muhim ahamiyatga ega. Nonushta bilan mashg'ulot o'rtasida bolalar o'yiniga 8-10 daqiqa vaqt beriladi. Bunda bolalar ko'pincha avval boshlagan o'yinlarini davom ettiradilar. Sayrda bolalarning o'ynashlari uchun 1 soat – 1 soat 20 minut vaqt ajratiladi. Kunduzgi uyqu va kechki nonushtadan keyin ham bolalar o'yinga vaqt beriladi. Bunda bolalar ko'proq syujetli-rolli o'yinlarni, qurilish materiallari, qo'g'irchoqlar bilan, stol usti o'yinchoqlari o'ynashlari mumkin. SHu bilan birga ermak o'yinlardan ham foydalaniladi. Ammo o'yin bilan ta'lim o'rtasidagi bog'liqlik bola ulg'aygan sari o'zgarib boradi. Kichik guruhda o'yin ta'lim berishning asosiy shakli hisoblansa, katta guruhga borganda esa mashg'ulotlarda ta'limning roli ortadi. Tayyorlov guruhiga borganda bolalarning o'zlarida maktabdagi o'qishga ishtiyoq uyg'onib qoladi. Ammo bolalar uchun o'yinning qadri yo'qolmaydi, balki mazmuni o'zgaradi. Endi bolalarni ko'proq fikriy faollikni talab etuvchi o'yinlar, sport tarzidagi o'yinlar qiziqтира boshlaydi. O'yin bola shaxsini har tomonlama shakllantirish vositasi va ular hayotini tashqil etish shakli, bolalar jamoasini shakllantirish vositasi bo'lib hizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning "Maktabgacha talim tizimini 2030 yilgacha konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4312 sonli qarori 08.05.2019 y
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni T-2020 y
3. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim tashkilotining davlat o'quv dasturi. – T., 2020.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 13 maydagi "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 391-sonli qarori. –T., 2019
5. Qodirova F.R. va boshq. Maktabgacha pedagogika. O'quv qo'llanma. –T.: Ma'naviyat, 2013. 159 bet.